ARTICLES CENTRALS

Mobilitzacions ciutadanes arreu d'Europa

Lídia Ucher / Jara Henar
Lídia Ucher és Periodista, Xarxa ComuniCambio / Jara Henar és Politòloga, Alianza por la Solidaridad

La gestió del fenomen migratori a les fronteres i a l'interior de la Unió Europea (UE) s'està realitzant sota el paraigües de l'Agenda Europea de Migració [1]. Les crítiques de diferents organitzacions de la societat civil coincideixen en la visió tant de l'Agenda com de la gestió de la crisi: l'enfocament securitari, centrat especialment en la lluita contra la migració irregular i el reforçament de les fronteres exteriors, no resol la situació i no és compatible amb un enfocament de drets humans, fet que posa clarament de manifest la contradicció entre "l'Europa dels Drets" i "l'Europa Fortalesa".

Qüestions com el reconeixement d'aquestes contradiccions a nivell de la UE i els estats membres, la falta de coherència entre els discursos i les polítiques existents o la percepció que, si bé les morts del Mediterrani són evitables fa anys que augmenten exponencialment [2], han generat múltiples expressions de protesta i denúncia envers la gestió europea, i de mobilització ciutadana i de solidaritat envers les persones migrants i refugiades que viuen les conseqüències del règim fronterer europeu.

Amb el present article, volem mencionar algunes d'aquestes expressions de solidaritat, sense pretendre ser exhaustives, ja que ens trobem davant d'una multiplicitat de xarxes i d'accions, ben diverses pel que fa a la seva antiguitat, continuïtat, objectius i motivacions, mitjans utilitzats o dimensió (local, estatal, transnacional...). Ens sembla important començar assenyalant que són les persones migrants i refugiades les que posen els seus propis cossos i vides en joc per la llibertat de circulació i la lluita pels seus drets. Són elles les primeres en organitzar-se i exercir la solidaritat en origen, trànsit i destí, prova de que són agents actius i emprenedors i no mers objectes o

números.

“ Les demandes de moltes entitats van des dels enfocaments més humanitaris fins als més polítics, com l’exigència d’acabar amb la guerra als migrants o la reclamació de vies segures i legals ”

També cal dir que el suport no és quelcom de nou, ni tampoc exclusiu de la societat civil europea: Afrique Europe Interact, Boats for People, Borderline Europe, Caminando Fronteras [3], No Borders Morocco, Voix des migrants, Watch The Med o Welcome to Europe són plataformes i campanyes que uneixen activistes d’orígens diversos i que fa anys que donen suport a persones migrants en trànsit, reivindicant els seus drets i denunciant el règim de fronteres europeu. Es caracteritzen per un important treball en xarxa, cadascuna des de les seva especificitat. Per exemple, l’associació Caminando Fronteras neix el 2002 al Marroc per donar suport a immigrants subsaharians en trànsit cap a Europa; Welcome to Europe proporciona contactes i assessorament als refugiats i els migrants en el camí cap a i a través de diferents països europeus; i Watch The Med és una plataforma de mapeig online per fer seguiment de les morts i les violacions dels drets dels migrants a les fronteres marítimes de la UE.

És interessant com el suport durant la travessa pel mar s’ha enfocat des de diferents perspectives. Per exemple, “Watch The Med Alarm Phone” és una línia telefònica d’alarma, creada a partir dels grans naufragis d’octubre de 2013 [4], autogestionada per societat civil de les dues ribes del Mediterrani, i que funciona cada dia sense interrupcions per donar suport al rescat de persones refugiades i migrants en perill al mar.

D’altres organitzacions, davant la clara insuficiència de recursos que la UE destina al salvament de les persones que intenten creuar el Mediterrani, han fet operacions de rescat marítim amb vaixells propis: Metges Sense Fronteres, ProActiva Open Arms [5],

Save the Children, Sea Watch o Sos Mediterránee en són algunes. Les seves demandes cap a Europa són diferents i van des dels enfocaments més humanitaris, centrats en la necessitat d'organitzar missions de recerca i rescat a gran escala, fins als més polítics, com l'exigència d'acabar amb la guerra als migrants, o la reclamació de vies segures i legals.

" Són nombroses les campanyes i accions de denúncia en relació amb la retenció, detenció i espera a la deportació de persones migrants i refugiades, en camps o en centres d'internament "

Aquesta demanda de vies segures i legals, com a alternativa a l'actual règim fronterer europeu, compta amb un ampli suport, expressat des de grups molt diferents, com ara les plataformes europees Volonteurope [6] o la plataforma d'ONG de segon nivell CONCORD [7]; organitzacions com Amnistia Internacional [8] o, en l'àmbit català, la xarxa Stop Mare Mortum que, com indica en el seu manifest, demana mesures com l'ampliació del concepte de persona refugiada, perquè inclogui també totes aquelles persones en situació de vulnerabilitat econòmica i social. També exigeix la fi de l'externalització de fronteres a països tercers i del comerç d'armes, i la clausura de l'Agència Europea per a la Gestió de la Cooperació Operativa en les Fronteres Exteriors, FRONTEX.

Una altra crítica que es fa al règim de fronteres té a veure amb el moment de l'arribada o la mal anomenada "acollida". Són nombroses les campanyes i accions de denúncia en relació amb la retenció, detenció i espera a la deportació de persones migrants i refugiades, en camps o en centres d'internament. La xarxa d'associacions africanes, europees, magrebines i d'Orient Mitjà Migreurop, per exemple, planteja des d'una perspectiva global, amb la campanya "Close the camps", una cartografia sobre els camps de reclusió d'estrangers a Europa amb la que pretén donar visibilitat a les

condicions de reclusió i els abusos i violacions de drets que es generen en aquests centres, i amb la que demana el seu tancament definitiu. En la mateixa direcció, a Catalunya tenim la campanya "Tanquem els CIE" que conjuntament amb SOS Racisme [9] i amb Migra Studium [10], forma part de "Tancarem el CIE" i treballa en xarxa amb la campanya "CIEs NO".

Pel que fa a la situació de retenció a les illes i a la península grega, s'han articulat nombroses iniciatives des d'àmbits molt diversos. Per exemple, Payasos en Rebeldía amb la seva campanya "#RisascontraMuros" denunciava fa uns mesos la situació al campament d'Idomeni. Stop Mare Mortum, per la seva banda, col·labora amb un grup d'advocades per tal d'oferir assistència jurídica a persones que estan detingudes o bloquejades a Grècia sense poder demanar asil ni entrar als processos de reubicació que es proposen a l'acord UE-Turquia. Per la seva banda, l'ONG grega ActionAid Hellas ha realitzat durant mesos una recerca als anomenats "camps de refugiats" de Lesvos, Schisto i Skaramaga, que mostra com la UE i Grècia estan faltant a les seves obligacions de protegir i promoure els drets humans i els drets dels refugiats de les persones que arriben a Grècia [11].

" La voluntat de la ciutadania per conèixer l'altre, aprofundir en les causes, compartir vivències i trobar solucions va molt més enllà de la política inactiva per a fer front a un món en transformació "

Finalment, cal recordar que les accions d'autoorganització, solidaritat i mobilització van més enllà dels desplaçaments: tenen lloc cada dia en les nostres ciutats de la mà de molts col·lectius, organitzacions i xarxes. En aquest sentit ens sembla especialment rellevant la tasca dels grups que treballen amb les persones en major situació de vulnerabilitat, com ara els nombrosos sol·licitants d'asil que viuen durant anys en un llimb jurídic mentre esperen la resolució de les seves demandes per part de l'Estat

Espanyol; les persones en situació administrativa irregular [12], mal identificades com a simplement migrants econòmics; o d'altres persones excloses del sistema sobre les què impacta de manera terrible la política migratòria de la UE i dels estats membres.

Han quedat moltes iniciatives per presentar i sobre les quals aprofundir però no volem acabar aquest article sense mencionar experiències provinents de l'àmbit musical, com el projecte "Refugees for Refugees: la musique de l'exil" [13], de l'associació belga Muziekpublique i de l'àmbit audiovisual, com la Muestra Internacional de CineMigrante de Barcelona o la Mostra de Cinema Àrab i del Mediterrani -enguany centrada en l'eix de les migracions- que busquen crear espais de diàleg intercultural, trencar estereotips i promoure els drets humans.

Cinema, música, trobades, diàlegs i accions solidàries que demostren que la voluntat de la ciutadania per conèixer l'altre, aprofundir en les causes, compartir vivències i trobar solucions va molt més enllà d'una política inactiva i amb una evident manca de voluntat per fer front a un món en transformació on les persones tenen la capacitat d'alçar, a nivell col·lectiu i individual, la seva pròpia veu.

1. Comunicació de la Comissió Europea sobre la Agenda Europea de Migració del 13/05/2015.

2. L'11 de novembre, el registre de morts estimats al Mediterrani durant el 2016 era de 4.271 persones, 773 més que el 2015.

3. L'associació Caminando Fronteras estrenava a principis de 2016 el documental *Tarajal, transformar el dolor en justicia*, sobre les reaccions de les famílies de les 15 persones mortes a la platja de Tarajal (Ceuta) el 6 de febrer de 2014. Els fets de Tarajal també han estat objecte d'un altre documental, *Tarajal: Desmuntant la impunitat a la frontera sud*, una coproducció de Metromuster amb l'Observatori DESC.

4. El 3 d'octubre de 2013 més de 350 persones van morir ofegades a prop de la costa de Lampedusa, a Itàlia. Vuit dies després, l'11 d'octubre, es produïa un nou naufragi a la vora de la mateixa illa, en el què es calcula que van morir unes 200 persones, segons la plataforma Watch the Med.

5. L'acció de ProActiva Open Arms amb el seu vaixell Astral ha estat assumpte d'un programa de *Salvados*, a la Sexta, i per primera vegada la qüestió dels refugiats va ser *prime time* a la televisió estatal.

6. Resposta de Volonteurope a la Nova Agenda Europea de Migració (14/05/2015).

7. Comunicat de CONCORD "Migration for Development and Human Rights" (22/03/2016).

8. Web de la campanya "Yo acojo" d'Amnistia Internacional on es pot veure el vídeo "¿Y si fueras tú?"

9. SOS Racisme és un dels membres de la xarxa internacional Migreurop.

10. Migra Studium és membre del Servei Jesuïta als Migrants, que recentment ha publicat l'informe anual sobre els CIEs a España "Vulnerables vulnerabilizados. Informe anual SJM sobre los Centros de Internamiento de Extranjeros en España 2015".

11. Action Aid Hellas traduirà properament l'informe "Els reptes dels programes de reunificació familiar i de reassentament per als refugiats que arriben a Grècia", actualment només disponible en grec.

12. Per exemple, el grup de persones que componen l'Espai de l'Immigrant proporcionen, entre d'altres, serveis gratuïts de consulta mèdica i assessoria legal i administrativa a persones en situació administrativa irregular.

13. Muziekpublique ha reunit una vintena de virtuosos refugiats procedents de Síria, l'Iraq, Afganistan, Pakistan o el Tibet que s'han establert a Bèlgica per gravar un disc. Un fil comú els uneix: tots ells són estrelles en els seus països. Alguns han vist la seva situació regularitzada, d'altres encara no saben si podran quedar-se.

Photography:Manifestació a Barcelona amb el lema "Vies segures" el 27 de febrer de 2016. Autor: Antonio Criado

© Generalitat de Catalunya